

A Different Type of Torah: Lessons for the Road of Life

פרשת ויצא \ חודש כסלו, תשפ"ג

1) מסכת שבת דף כב.

אמר רבה: גר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח ליה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא גר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

2) בראשית (ויצא) – פרק כח, פסוק יא

ויפגע במקום וילן שם כרבא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא.

3) רש"י (שם)

וישכב במקום ההוא. לשון מעוט; באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה.

4) בית מאיר על התורה – פרשת ויצא (ר' מאיר יחיאל הלוי מאוסטראווצא זי"ע)

והקשה הגה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרווצא זי"ע הלא כל ימי חייו למד יעקב אבינו בבית מדרשם של שם ועבר, וכמו שכתוב "ויעקב איש תם יושב אהלים" (בראשית כה, כז) ופירש"י אהלו של שם ואהלו של עבר, א"כ מה ראה יעקב אבינו בשעה שברח מעשו הרשע שוב לשבת י"ד שנים בבית מדרשו של עבר? ותירץ שלפני שברח מעשו הרשע כשישב בבית אבא, למד בבית מדרשם של שם ועבר איך להיות יהודי בן תורה ועובד ה' בין יהודים, אולם כשהיה צריך לברוח מבית אבא וללכת לחרון, לחיות בין רשעים גדולים כמו לבן הארמי וחבורת מרעיו, הנה אז הלך מקודם לבית מדרשו של עבר ללמוד שם י"ד שנים, איך לחיות כיהודי בן תורה ועובד ה' בין הגויים ולא ללמוד כלל ממעשיהם.

5) אמת ליעקב – פרשת ויצא (ר' יעקב קמנצקי זצ"ל)

בכדי להבין את הנחיצות והדחיפות של יעקב ללכת עכשיו לישיבתו של שם ועבר אנו צריכים מקודם להבין את התורה המיוחדת שנלמדה בבית מדרשם של שם ועבר, שהיתה שונה בהחלט מתורתם של אברהם ויצחק. האבות היו יושבים בישיבה ומרביצים תורה לכל הבא אליהם להסתחף בנחלתם. בבית מדרשם של האבות למדו תורה במדרגה הגדולה ביותר של אמונה ועבודת השם, מחוסננים לגמרי מהסביבה בחוץ ולא מושפעים ממנה כלל. ומזה הטעם כשראתה שרה שישמעאל "מצחק" עם יצחק ומשפיע עליו, מיד אמרה: "גרש האמה הזאת ואת בנה" כי בסביבתם של צדיקים גמורים אין מקום לאחד מסוגו של ישמעאל, והסכים הקב"ה על ידה. לא כן היה אצל שם ועבר. שם, בנו של נח שנפלט מדור המבול, ניצל לא רק ממי המכול אלא גם מסביבתם של אנשי דור המבול ומהשחתתם. עבר נולד וחי בימי דור ההפלגה אלו שרצו לבנות מגדל וראשו בשמים כדי למרוד בהקב"ה, אבל הוא לא נסחף עמהם ונשאר בצדקתו. רק שם ועבר, שרידים מדורות ומסביבות מושחתים, ולא אברהם ויצחק, היו יכולים ללמד

ליעקב תורה הנצרכה לו כדי שיוכל להשאר בתומתו בסביבתו של לבן, איש מושחת ורשע...

(6) מסכת מגילה דף טז:

אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש...

(7) אלופי יהודה – פרשת וישב (ר' דוד יהודה פריינד זצ"ל)

שהלך ללמוד איך לגור בין הנכרים. וה"נ יען ראה יעקב אבינו צוה"ק שיוסף יהי גולה לבין עכו"ם ע"כ אחר שהי' בן ג' שדרך ללמדו אז תורה, למד עמו י"ד שנה כל התורה שקיבל משם ועבר זי"ד שנה והי' ציחד י"ז שנה. וז"ש יוסף בן י"ז שנה הי' עכדפת"ח. ויש לומר שכל זה רומז צהמשך הפסוקים, יוסף בן י"ז שנה כו' והטעם כי בן זקנים הוא לו, שכל מה שלמד מצד שם ועבר מסר לו כפרש"י, והוצרך לזה י"ד שנה וע"כ עשה לו כתנת פסים. רמזו בו שהי' נמכר לזרים פוטיפר קותרים ישמעאלים מדינים כדפרש"י וע"כ מסר לו התורה של שם ועבר שידע איך להתנהג בין הנכרים.

אלה תולדות יעקב יוסף בן י"ז שנה כו' וישראל אהב כו' כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים (לו, ז – ג), יש לפרש ההמשך, לפי"מ שראיתי בשם הגה"ק מאוסטרוונזי זצ"ל למת טעם למה שסיפרה תורה שהי' יוסף בן י"ז שנה. דרש"י ז"ל כתב בס"פ תולדות אחרי שנאמר שאמר יצחק ליעקב לצרות מעשו לפדן ארס. שלמדנו שהי' יעקב נטמן צבית שם ועבר י"ד שנה ללמוד תורה ואח"כ הלך לחרן. ולכאורה תמוה הכי לא למד די והותר צבית אצלו ולמה צאחה שעה הלך ללמוד אצל שם ועבר. אלא דצבית יצחק הי' ג"כ יושב אהלים ולמד תורה איך להתנהג בין יהודים. ועכשיו

(8) בראשית (וישב) – פרק לו, פסוק ג

וישראל אהב את יוסף מפלפניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים.

(9) רש"י (שם)

בן זקנים. שנולד לו לעת זקנתו. ואנקלוס תרגם בר חפכים הוא לה – כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ד"א, שהיה זיו איקונין שלו דומה לו.

(10) אמרי יוסף – פרשת ויצא (ר' יוסף מאיר מספינקא זי"ע)

יש לומר בדרך רמז ומקודם אומר הטעם למה הלך י"ד שנים לבית עבר, כי רצונו לתקן את הז' מדות חג"ת נהי"ם שהם אהבה יראה התפארות ניצוח הודאה התקשרות ממשלה כנודע דז' מדות הם באדם וכל הפעולות של אדם אינו יוצא מז' מדות אלו. ונודע דיש ז' מדות בקדושה, וכנגדם יש ז' מדות דסט"א כי את זה לעומת זה עשה אלקים, ובז' שנים הראשונים הכניע הז' מדות דסט"א, ואח"כ בז' שנים אחרים תקן הז' מדות דקדושה.

(11) קדושת לוי - פרשת נח

וזה פירוש הכתוב (תהלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא ליי. 'מאויבי רצה לומר מ"ם של מאויבי הוא כמו מן אויבי, מאויב שלי, דהיינו יצר הרע, 'תחכמני מצותיך' רצה לומר היצר הרע מפתה אותי לתאות גשמי, דהיינו

תאות אשה או שאר תאות גשמי, אזי מזה התאווה הגשמי, מיצר הרע, 'תחכמני מצותיך', אזי לבי בוער להיות עובד את ה'. 'כי לעולם היא לי', רצה לומר תאות גשמי הוא דבר נפסד וכלה, לא כן כשאהיה עובד הבורא זה הוא לי 'לעולם', כי אני מדבק עצמי בבורא שהוא חי וקים לעולם.

12) בני יששכר - מאמרי חודש כסלו-טבת, מאמר א [מהות החדשים]
 בספר יצירה [פ"ה מ"ט] המליך אות סי' בשינה וקשר לו כתר וצרפן זה בזה וצר בהם קשת בעולם וכסלו בשנה וקיבה בנפש זכר ונקבה...

13) רמב"ם – הלכות תשובה, פרק ג, הלכה ד
 אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וּחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, וְשוגים כל שְׁנַתָּם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הַבִּיטוּ לנפשותיכם וְהִטִּיבוּ דרכיכם וּמַעַלְלֵיכֶם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה...

14) חכימא ברמיזא – שבת חול המועד סוכות, עמ' תצב (האדמו"ר מסקאליע זי"ע)
 א. בספ"ק בית אברהם (שבת חוה"מ) אי' דהשופר מעורר איש יהודי מתרדמתו בהבלי העולם ע"י השמעת קול, ונענוע ד' מינים באים לעורר את הישן שעדיין לא הקיץ בהשמעת קול השופר, ומעוררים אותו בנענוע הד' מינים שהם כנגד אבריו של אדם, אבל בשב"ק א"צ לזאת, כי השבת בעצמה תעוררהו, עכד"ק. לכך בשבת חוה"מ

15) שבט מיהודה – פרשת חיי שרה, שנת תרס"ו (ר' אברהם איגר זי"ע)
 והיינו לפעול בזה שיתעורר האדם משינת אוולתו על נר מצוה ואור התורה] אמנם אם ח"ו לא כן הוא, בהכרח חלילה שיהיה התעוררות על ידי העמדת מלך קשה כהמן בגזירות ופחדים ח"ו כבימי המן.

16) במדבר (בהעלתך) – פרק ח, פסוקים ג-ד
 דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְהָרִים אֶל מוֹלַת פְּנֵי הַמִּנְזָחָה וְאִירוּ שְׂבַעַת הַנִּזְהָרִים.
 ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה פאשר צנה ד' את משה.

17) רש"י (שם) [ע"פ אמרי נועם – בהעלותך, אות ח]
 ויעש כן אהרן. להגיד שבחו של אהרן שלא שנה (ספרי).

18) שמות – פרק א, פסוק א (ע"פ ר' יהושע מבעלז זי"ע)
 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

19) שמות רבה – פרשה א, סימן ד
 הַבָּאִים מִצְרַיִם, וְכִי הַיּוֹם בָּאִים, וְהָלַא יָמִים רַבִּים הָיוּ לָהֶם שָׁבְאוּ לְמִצְרַיִם...

20) בראשית (וישב) – פרק לט, פסוק ו
 וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֶתֹּו מֵאוֹמֶה כִּי אִם־הִלָּחֵם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהַתָּאֵר וַיִּפֶּה מִרְאָה.

21) רש"י (שם)
 ויהי יוסף יפה תואר. כִּי־יִוֹן שְׂרָאָה עֲצָמוֹ מוֹשֵׁל, הַתְּחִיל אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ וּמְסַלֵּסל בְּשַׁעֲרוֹ, אָמַר הַקְּב"ה אָבִיךָ מִתְאַבֵּל וְאֶתְהָ מְסַלֵּסל בְּשַׁעֲרֶךָ, אֲנִי מְגַרֶה בְּךָ אֶת הַדָּב, מִיָּד:

22) דברי יחזקאל – פרשת וישב (ר' יחזקאל שלא הלבשרטאם משינאווא זי"ע)
 לכאורה קשה על יוסף הצדיק שהיה יודע שאביו בצער והוא ילך אחר תענוגים ולסלסל בשער? אלא הענין כך שהצדיק באיזה מקום שהוא שם צריך לראות מה בא לתקן בזה המקום. וכשבא יוסף למצרים היה ברצונו להודיע שיש בורא עולם. אבל לא היה ביכולתו מחמת שהאנשים לא רצו להתחבר עמו יען שהוא הולך במלבושי יהודים, ע"כ נפל בדעתו שנכון הוא שילביש עצמו כמותם ולסלסל בשער כדי שישא חן בעיניהם להכניס עמהם בדברים. אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה, היא אשת זנונים הס"א ר"ל. ותאמר שכבה עמי, שנפל לו מחשבות של זנות, וימאן וגו', ויהי כדברה אליו יום יום, שכל יום היה מתרבה המחשבות של הס"א ר"ל. "ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו" ותרגום אונקלוס למבדק בכתבי חושבניה, היינו כדרך הצדיקים שכותבים בפנקס העונות שעושים כדי שיהיה להם לזכרון לעשות תשובה. ע"כ הלך למבדק בכתבי חושבניה לידע מאיזה חטא נמשך לו המחשבות הללו, שלא היה לו מעולם מחשבות כאלה. "ותתפשהו בבגדו" ראה שאין לו שום עון אלא מה ששינה את בגדיו בבגדי עכו"ם. "ויעזוב בגדו בידה וינס וגו'" עזב מכאן ולהבא את בגדיהם וינס מהס"א.

23) תהלים – פרק עז, פסוק טז
 גְּאֲלֹתַי בְּזָרוּעַ עֲמָךְ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיֹּסֵף סֵלָה.

24) שמות (בשלח) – פרק יד, פסוק לא
 וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ד' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת ד' וַיֹּאמְרוּ בֵּיהֶנָּה וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ.

25) שמות (בשלח) – פרק טז, פסוק ו
 יְמִינֶךָ ד' נֶאֱדָרִי בַּפֶּחַ יְמִינֶךָ ד' תִּרְעַץ אוֹיֵב.